

УДК 371.311

ASPECTS OF SOCIAL WORK WITH CHILDREN AND FAMILY SEPARATED

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ РОЗЛУЧЕНИХ СІМЕЙ

Makar L.M./ Макап Л.М.*ph.d., as.prof./ к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-0372-7892

*Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda,**Kharkiv, Alchevskikh, 29 61168**Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,**Харків, Алчевських, 29, 61168*

Анотація. В роботі зазначаються основні аспекти соціальної роботи з дітьми із розлучених сімей. Наголошується на тому, що розвиток людини залежить від наявності довготривалих зв'язків з іншими людьми у ранньому віці і для стабілізації емоційних та психологічних станів дитині необхідне відчуття справедливості і благополуччя. Розглядаються особливості соціальної роботи з дітьми в сім'ях розлучених батьків.

Ключові слова: соціальна робота; соціалізація; адаптація; розлучення; неповна сім'я; сімейне виховання, соціально-психологічна підтримка; корекція; профілактика; соціально-педагогічна допомога.

Abstract. The work includes the main aspects of social work with children from separated families. It is said that the development of a person lies in the presence of obvious connections with other people in the early age and for the stabilization of the emotional and psychological states of the child, the need for fairness and well-being. The features of social work with children in the families of separated fathers are examined.

Key words: social work; socialization; adaptation; separation; wrong family; family vihovannya, social and psychological support; correction; prevention; social and pedagogical assistance.

Вступ.

Соціальна робота з неповними сім'ями, що виникли після розлучення, набуває особливого змісту. Така сім'я характеризується цілим рядом проблем і наявністю негативних наслідків для соціалізації дитини. В більшості випадків сім'ї розлучених батьків не можуть самостійно подолати труднощі. За наявності відповідного нормативно-правового та інформаційного забезпечення, соціальна робота дозволяє значно мінімізувати негативний вплив розлучення на дітей.

Основним завданням соціальної роботи з дітьми з розлучених сімей є допомога дітям в соціальній адаптації до життя після розлучення батьків. Соціальна адаптація особистості дитини в ситуації розлучення спрямована на

відновлення норм, соціально-корисних відносин з соціальними суб'єктами, зміну спілкування, поведінки і діяльності. Соціальна і психологічна сторони адаптації знаходяться у нерозривній єдності, хоча іноді можуть і не співпадати. Дитині важливо знати, що попри розлучення, у неї є сім'я, адже сім'я є первинною ланкою, що формує зв'язок особистості із суспільством. Колишнє подружжя має бути озброєне знаннями, навичками і вміннями, необхідними для забезпечення участі кожного з них в житті дитини після розлучення, а також для досягнення необхідного рівня взаємодії у питаннях її матеріального забезпечення й виховання.

Основний текст.

Значна частина розлучених сімей немає можливості або бажання вступити у повторний шлюб. Тож, діти виховуються одним із батьків, зростає кількість неповних сімей. Відсутність у дитини без батька можливості нормально розвиватися, негативно впливає на все її подальше життя [1].

Велику роль в організації роботи з неповними сім'ями відіграє соціальний педагог школи, який за суттю своєї професійної діяльності, здійснює великий внесок у справу укріплення сімейних відносин. Соціальний педагог організовує у закладі загальної середньої освіти спільну роботу сім'ї, вчителів та адміністрації навчального закладу і прагне до досягнення забезпечення особистісного розвитку кожної дитини. Основні складові соціально-педагогічної допомоги, що включено до діяльності соціального педагога з сім'єю, є освітня, психологічна та посередницька. Освітня складова включає два напрями діяльності соціального педагога: допомога у навчанні і вихованні.

Перша спрямована на відвернення сімейних проблем і формування педагогічної культури батьків, яка сприймається як складне, інтегроване, динамічне, особистісне утворення, що визначає тип, стиль і способи поведінки батьків у виховній роботі. Можна аналізувати педагогічну культуру як зміст взаємостосунків між батьками і дітьми через включення механізмів різних видів їх діяльності і втілення у цій діяльності моральних категорій, змісту і завдань сімейного виховання [2, с.23].

Другий вид допомоги проводиться соціальним педагогом, в першу чергу з батьками, шляхом їх консультування, а також з дитиною, шляхом створення спеціальних виховуючих ситуацій для виконання завдань своєчасної допомоги сім'ї з метою її зміцнення і найбільш повного використання її виховного потенціалу.

В сім'ях розлучених батьків для роботи з дітьми застосовують проєктивні методики, спостереження, психодіагностичні тести. При розлученні особливо страждають діти, для яких цей процес є потенціальним фактором де соціалізації, внаслідок чого виникають численні соціально-правові, психолого-педагогічні та матеріально-побутові проблеми. Нажаль, у вітчизняній соціальній практиці не склалася концепція захисту дітей в ситуації розлучення, відсутнім є комплексний системний підхід до вирішення їх проблем, майже не використовуються можливості мінімізації деструктивних впливів розлучень.

Можливості мінімізації негативних наслідків розлучення становлять значний інтерес для науково-практичного аналізу. Багато наукових праць з цієї проблеми присвячено вивченню взаємозв'язку між розвитком дитини та впливом на неї розлучення. Як для дорослих, так і для дитини ситуація розлучення є травмуючою і сприяє виникненню нервових порушень. У цих дітей спостерігається підвищена тривожність, зниження пізнавальних інтересів, депресія і затримання у розвитку [1].

Соціально-психологічна підтримка і корекція – компоненти психологічної складової соціально-педагогічної допомоги. Технології соціальної терапії і корекції дітей в сім'ях розлучених батьків чисельні. Приміром, часто застосовуються такі види соціальної терапії, як арт-терапія, ігротерапія, казкотерапія. Стабілізація психоемоційного стану дитини, нормалізація процесу її соціалізації – основна спрямованість методів соціальної терапії, що застосовуються при роботі з дітьми.

Основними в роботі з дітьми розлучених батьків є профілактичні і компенсаційні технології. Для нейтралізації негативного впливу розлучення, необхідним є комплексне застосування таких технологій, як: діагностика,

профілактика, адаптація, реабілітація, терапія, корекція, консультування, посередництво. Від об'єктивності й точності оцінки проблеми, як на момент її виникнення, так і в процесі збору і аналізу даних про неї, залежить ефективність заходів з її вирішення, тобто вкрай важливим є правильний соціальний діагноз.

Соціальна профілактика в рамках соціальної роботи, з одного боку, передбачає попередження як самого розлучення, так і зняття зовнішніх причин, які можуть призводити до стану психологічної напруги і дискомфорту у дитини, що особливо актуально у період до і під час розлучення (первинна профілактика). З іншого боку, вона означає попередження подальшого розвитку проблем, що виникли в результаті розлучення (вторинна профілактика). Необхідність вторинної профілактики обумовлена вже наявністю цих проблем, або їх проявом, а значить і прагненням тих, хто проводить профілактичну роботу, не допустити до того, щоб ці проблеми повністю деформували особистість дитини.

Великого значення набувають знання і вміння соціального працівника в галузі посередництва. Соціальні працівники є своєрідною ланкою між сім'єю і різними державними і недержавними закладами і соціальними інститутами, закладами дошкільної освіти і закладами загальної середньої освіти, закладами охорони здоров'я, правоохоронними органами. Соціальні працівники беруть на себе роль посередника між подружжям, батьками й дітьми. Отже, застосування різних методик і технологій, організація роботи в різних напрямках дозволяють здійснити допомогу у вирішенні широкого спектра проблем сімей в ситуації розлучення з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Ресурси, технології форми і методи соціальної роботи, якщо їх грамотно використовувати, стають носіями унікальних можливостей, що вимагаються для вивчення особливостей сімей на різних стадіях розлучення, а також стають дієвими інструментами діяльності, спрямованої на профілактику й нейтралізацію негативних наслідків розлучення.

Висновки.

Було підкреслено, що розлучені сім'ї, як один з видів неповної сім'ї, характеризуються порушенням середовищної адаптації, низьким рівнем соціальної активності, матеріально-побутовими проблемами. Особливості соціального статусу розлучених сімей негативно впливають на здоров'я дітей і батьків, а також виражаються у не завжди адекватному ставленні з боку оточуючих та проявах асоціальної поведінки дітей як реакції на розлучення батьків. Наголошено на важливості здійснення профілактики й компенсації деструктивного впливу розлучення на соціалізацію дітей, адже соціальна робота із зниження негативного впливу розлучення може бути ефективною, якщо застосовувати інноваційні підходи до її організації, а саме, якщо наблизити індивіда до усвідомлення сімейних проблем і розуміння їх наслідків, а також власної відповідальності за ті чи інші варіанти розвитку ситуації розлучення.

Література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. Посібник- К.: Либідь, 2005.- 400с.
2. Психологія сімейних взаємин: навч. посіб. / [М. Корольчук, П. Криворучко, В. Осьодло та ін.]; за заг. ред. М. Корольчука. - К. : Ніка-Центр, 2010. - 296 с.

© Макар Л.М.